

DOI 10.29254/2077-4214-2018-4-2-147-373-376

УДК 340.6:616-036.88-058.6:323.272

¹Михайличенко Б. В., ¹Біляков А. М., ¹Ергард Н. М., ²Юрченко Б. В.

НАСИЛЬНИЦЬКА СМЕРТЬ КИЯН В УМОВАХ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЙ В СУСПІЛЬСТВІ

¹Національний медичний університет ім. О.О. Богомольця (м. Київ)

²Київське міське клінічне бюро СМЕ (м. Київ)

venik316@gmail.com

Зв'язок публікації з плановими науково-дослідними роботами. Дослідження виконано в рамках науково-дослідної роботи кафедри судової медицини та медичного права Національного медичного університету імені О.О. Богомольця (Київ) на тему «Вивчення особливостей насильницької смерті киян в умовах реформування суспільства на тлі революційних подій 2004, 2013 років» (шифр 115U005797).

Вступ. Згідно норм кримінально-процесуального законодавства України, випадки насильницької смерті є виключно об'єктом дослідження для судово-медичної експертизи [1]. Аналізуючи результати експертизи трупів в випадках насильницької смерті серед значної за об'ємом вибірки, можна отримати статистичні показники щодо основних причин смерті, частоти їх виникання, зв'язку з факторами ризику та впливу зовнішнього середовища. Ці дані є досить важливими, адже відображають структуру смертності населення та можуть бути використані як правоохоронними органами з метою попередження виникнення насильницької смерті шляхом вбивства, так і лікарями для профілактики випадків самогубств [2].

В суспільстві будь-який рід насильницької смерті (вбивство, самогубство, нещасний випадок) невідмінно пов'язаний з суспільним устроєм і відображає його стабільність та рівень розвитку [3]. Так, в економічно розвинених країнах рівень вбивств значно нижчий, ніж там, де економічний та соціальний захист населення знаходиться на низькому рівні. Навіть суттєва кримінальна відповідальність не зупиняє людей скоювати дані злочини [4].

Загальновідомо, що кількість вбивств значно зростає в випадках кардинальних змін суспільного устрою – держави та влади, коли на перехідний період послаблюється державний контроль за злочинністю. Прикладом тому є розпад Радянського Союзу з утворенням окремих держав, коли в 90-ті роки в разі зріс рівень вбивств не лише за рахунок активізації діяльності кримінальних елементів, а й за рахунок звичайних громадян. Саме послаблення контролю держави спричинює формуванню в суспільстві відчуття безкарності, що більш легко штовхає їх на скоєння злочину.

Рівень самогубств в країні відображає не лише менталітет нації, вплив релігійних мотивів на соціальний устрій, а є перш за все показником соціального захисту населення [5]. Відомо, що 65-85% самогубств здійснюються через повішення, адже це не потребує особливих умов та затрат, легко виконується і гарантовано призводить до смерті [6]. Статистичний аналіз випадків повішення в Україні за період з 1985 по 1995 роки показав, що їх кількість зросла саме в останні роки [7]. Саме соціальна та економічна враз-

ливість населення найбільш чуттєва до державного устрою і в разі його зміни маніфестує підвищенням рівня самогубств [8,9].

Нещасний випадок є показником державного контролю за рівнем безпеки в суспільстві. Це стосується не лише травм на виробництві, а й смертельного травмування людей в буденному житті. Зокрема, превалюючою причиною серед смертельних нещасних випадків є автомобільна травма. Зміна рівня контролю за безпекою руху призводить до надмірного лихацтва водіїв, вживання ними алкогольних напоїв, що є причиною смертельного травмування.

Детальний аналіз випадків насильницької смерті за матеріалами бюро судово-медичної експертизи з врахуванням статевого, вікового та видового розподілу смертності дозволяє визначати не лише превалюючі позиції в структурі смертності, а й виявляти найбільш вразливий контингент населення як за віком, статтю, родом смерті, де реформування суспільства вплинуло на частоту випадків насильницької смерті. Ці дані є основою для планування напрямків профілактичної роботи правоохоронних органів та підрозділів охорони здоров'я для усунення недоліків в організації допомоги населенню.

У зв'язку з цим виникла необхідність у вивченні особливостей насильницької смерті киян на тлі революційних подій 2004 року з метою покращення напрямків профілактичної роботи органів охорони здоров'я та правоохоронних органів для зменшення частоти випадків насильницької смерті у населення в умовах реформування суспільства.

Мета дослідження. Вивчити особливості насильницької смерті киян на тлі революційних подій 2004 року з метою покращення напрямків профілактичної роботи органів охорони здоров'я та правоохоронних органів для зменшення частоти випадків насильницької смерті у населення в умовах реформування суспільства.

Об'єкт і методи дослідження. Матеріалом досліджень були акти судово-медичних досліджень трупів – мешканців міста Києва та Висновки експерта, які померли насильницькою смертю в 2001-2005 роках внаслідок спричинення смертельних ран, вогнепальних ушкоджень, падіння з висоти, механічної асфіксії, дорожньо-транспортних пригод, отруєнь, дії високої та низької температури, електротравми, що були досліджені у Київському міському клінічному бюро судово-медичної експертизи.

Було проаналізовано результати актів судово-медичних досліджень та експертиз 43138 трупів. Окремо проаналізовано 216 випадків насильницької смерті киян за період революційних подій з 22.11.2004 року по 02.2005 року. Матеріал дослі-

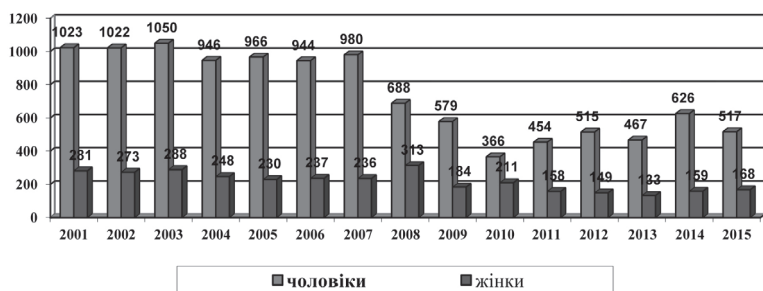

Рис. 1. Розподіл померлих насильницькою смертю за 2001-2015 роки залежно від статі.

Рис. 2. Розподіл померлих насильницькою смертю за 2001-2015 роки залежно від роду смерті.

дження підлягав порівняльному аналізу з наступним графічним зображенням результатів.

Результати дослідження та їх обговорення. Аналіз одержаних результатів показав, що найбільша кількість померлих чоловіків була зафіксована в 2001 році та складала 1023 особи. В подальшому впродовж шести років 2002-2007 роках відмічалось збереження даного показника на досить високому рівні близько 1000 осіб, а протягом наступних семи років

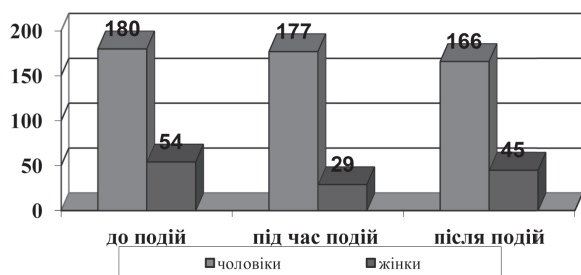

Рис. 3. Випадки насильницької смерті за аналогічні проміжки часу до революційних подій 2004 року, під час та після них в залежності від статі.

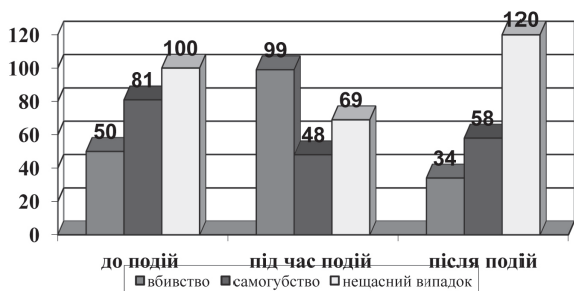

Рис. 4. Випадки насильницької смерті за аналогічні проміжки часу до революційних подій 2004 року, під час та після них в залежності від роду смерті.

спостерігалась тенденція до зменшення загальної кількості померлих в даній категорії до 366 – 688 осіб.

У жінок відмічалась аналогічна тенденція коливання рівня смертності з максимальними показниками на рівні 281-288 осіб в 2001-2007 роках та зменшенням їх кількості до 133-211 в 2008-2015 роках. Крім того, померлих чоловіків майже в чотири рази більше впродовж 2001-2007 років, а потім прослідковується тенденція до зменшення співвідношення майже вдвічі в наступних роках, що представлено на **рис. 1**.

Аналіз розподілу померлих насильницькою смертю залежно від віку та пори року показав, що найбільша кількість померлих чоловіків була в групі 30-60 років, суттєво менша до 30 років та найменша в віці понад 60 років. Серед жінок також найбільше померлих було в віці 30-60 років, дещо меншою в віці понад 60 років та найменшою в віці до 30 років. Натомість показник рівня насильницької смерті не суттєво залежить від пори року, однак превалюючими періодами є весна та літо.

Стало відомо, що впродовж всього періоду серед померлих насильницькою смертю превалював нещасний випадок. Причому, до 2008 року їх кількість перебувала на відносно стабільному рівні, та не перевищувала 656 осіб. В 2009-2015 роках відмічалось зниження кількості померлих серед даного роду смерті до 235-307, що було найнижчим за даний період.

Кількість самогубств мала дещо іншу динаміку, зокрема, відмічалось постійне зниження показників в 2003 році з 474 до 253 в 2015 р. з незначним підвищенням до 276 в 2009 році. Динаміка кількості вбивств за даний період теж мала аналогічну до попередньої тенденцію з певним збереженням кількості протягом 2001-2003 років, поступовим зниженням після 2004 року та зростанням кількості наприкінці періоду до 156 осіб, що представлено на **рис. 2**.

Аналіз виду смерті показав, що в 2001 році спостерігалась найбільша кількість померлих чоловіків через повішення, яка склала 235 осіб та в подальшому зберігалась на стабільному рівні в межах 130. В інші роки превалюючим стала автотравма, яка має чітку тенденцію до збільшення від 186 в 2001 році до 282 в 2007 році та 247 в 2008 році. Досить високу кількість, порівняно з іншими, мають падіння з висоти та травма тупими предметами. Причому, в 2003 році кількість падінь з висоти навіть перевищила кількість померлих внаслідок дорожньо-транспортних пригод. Що ж стосується вогнепальних ушкоджень та дії гострих предметів, як основних засобів скоєння злочину, то їх кількість навіть зменшувалась за даний проміжок часу, а вогнепальні ушкодження в 2009 році мали найнижче значення – 9 випадків. Вогнепальні ушкодження до 2014 року залишалися на незначному в межах 10-15 випадків стабільному рівні, однак їх кількість в 2014 році різко зросла до

106 випадків з послідуєчим зменшенням до 33 в наступному році.

Аналіз впливу революційних подій 2004 року на частоту випадків насильницької смерті киян показав, що загинув чоловіків було 177 особи, в той час, як жінок 29. Серед них роди смерті розподілилися наступним чином: вбивство – 39, самогубство – 52, нещасний випадок 115.

Розподіл кількості випадків насильницької смерті за аналогічні проміжки часу до революційних подій 2004 року, під час та після них в залежності від статі та роду смерті зображено на **рисунках 3, 4, 5**.

Висновки. Аналіз одержаних результатів показав, що як і в довготривалому періоді, під час революційних подій померлими насильницькою смертю є чоловіки і їх кількість становить 85 відсотків від загальної кількості померлих на відміну від співвідношення 4 до 1 за тривалий період. Серед родів смерті не відбулося суттєвих змін і превалюючим також залишився нещасний випадок, а самогубство та вбивство є аналогічно меншими. Однак, під час революційних подій суттєво змінився розподіл видів насильницької смерті зі зростанням випадків травм тупими предметами та вогнепальних ушкоджень.

Аналіз різних періодів показав, що під час революційних подій відмічалася незначне зменшення випадків смертей серед чоловіків та суттєве зменшення серед жінок на 47 %. Роди смерті також зазнали суттєвих змін, зокрема, під час революційних подій збільшилася кількість вбивств на 50% порівняно з попереднім періодом, та різким його падінням до рівня, який на 32% менший, аніж до вищезазначених подій. Кількість самогубств навпаки зменшилася під час революційних подій на 59% та несуттєво зростає після них. Зміна рівню нещасних випадків також

Рис. 5. Випадки видів насильницької смерті за аналогічні проміжки часу до революційних подій 2004 року, під час та після них серед роду насильницької смерті – вбивства.

мала аналогічну динаміку зі зменшенням на 31% під час подій та зростанням на 20% після них.

Динаміка зміни видів насильницької смерті свідчить, що найбільш суттєво зросла кількість вогнепальних ушкоджень від 3 до 37 випадків з наступним падінням до 6. Суттєву динаміку також мало закриття дихальних шляхів, яке з 4 випадків зросло до 8 з наступним падінням до 1. Ушкодження гострими предметами не мали суттєвих змін і зросли лише на 1 випадок, однак зменшилися до 9, що навіть менше, аніж до подій. Ушкодження тупими предметами також незначно зросли з 32 до 37 з наступним падінням до 16 випадків. Кількість задушень петлею зросла лише на 1 випадок з послідуєчим падінням до аналогічного рівня.

Перспективи подальших досліджень. З метою визначення напрямків ментальної трансформації суспільства необхідно визначити динаміку зміни показників насильницької смерті під час революційних подій 2013 року з наступним порівнянням двох періодів трансформації суспільства.

Література

- Mihaylichenko BV, Shevchuk VA, Bondar CC, Fedotova IA, Biliakov AM. Sudova medicina. Kiev: Medicina; 2011. 447 s. [in Ukrainian].
- Gunnell D, Wheeler B, Chang SS. Changes in the geography of suicide in young men: England and Wales 1981–2005. J. Epidemiol. Community Health. 2012;66:536-43.
- Nandi A, Prescott MR, Cerda M. Economic conditions and suicide rates in New York City. Am. J. Epidemiol. 2012;175(6):527-35.
- You Z, Song J, Wu C. Effects of life satisfaction and psychache on risk for suicidal behavior: a cross-sectional study based on data from Chinese undergraduates. BMJ Open. 2014;4:40-6.
- Romaniv OP, Haustova OO. Cuicid: cuchacni pidhodu do profilaktiki. Liku Ukrainu. 2013;1(167):89-94. [in Ukrainian].
- Hawton K, Hawton K. van Heeringen. Suicide. Lancet. 2009;373:1372-81.
- Prochutin VL. Sudebnaja medicina i problema samoubiystva. Igevs: Ekspertiza; 1999. 86 s. [in Russian].
- Haustova OO. Samogubstva ta pobutova smertnist v Ukraini: pidsumku 2012 roku. Ukrainskiy visnik psihonevrologii. 2013;21(77):12-8. [in Ukrainian].
- Terranova C, Cardin F, Bruttocao A, Militello C. Analysis of suicide in the elderly in Italy. Risk factors and prevention of suicidal behavior. 2012;24(3):20-3.

НАСИЛЬНИЦЬКА СМЕРТЬ КИЯН В УМОВАХ РЕВОЛЮЦІЙНИХ ПОДІЙ В СУСПІЛЬСТВІ

Михайличенко Б. В., Біляков А. М., Ергард Н. М., Юрченко Б. В.

Резюме. Метою дослідження стало вивчення особливості насильницької смерті киян на тлі революційних подій 2004 року для покращення напрямків профілактичної роботи органів охорони здоров'я та правоохоронних органів по зменшенню частоти випадків насильницької смерті у населення в умовах реформування суспільства.

Результати дослідження показали, що під час помірних революційних подій померлими насильницькою смертю в 85% випадків є чоловіки, відбувається суттєве зменшення смерті серед жінок та зростання випадків травм тупими предметами та вогнепальних ушкоджень. Крім того в даний час збільшується кількість вбивств на 50% та наступне його падіння до рівня, який на 32% менший, аніж до вищезазначених подій. Натомість кількість самогубств зменшується на 59% та несуттєво зростає після завершення подій.

Ключові слова: насильницька смерть, вбивство, революційні події.

НАСИЛЬСТВЕННАЯ СМЕРТЬ КИЕВЛЯН В УСЛОВИЯХ РЕВОЛЮЦИОННЫХ СОБЫТИЙ В ОБЩЕСТВЕ

Михайличенко Б. В., Биляков А. М., Эргард Н. М., Юрченко Б. В.

Резюме. Целью исследования стало изучение особенности насильственной смерти киевлян на фоне революционных событий 2004 года для улучшения направлений профилактической работы органов здравоохранения и правоохранительных органов по уменьшению частоты случаев насильственной смерти у населения в условиях реформирования общества.

Результаты исследования показали, что во время умеренных революционных событий умершими насильственной смертью в 85% случаев являются мужчины, происходит существенное уменьшение смерти среди женщин и рост случаев травм тупыми предметами и огнестрельных повреждений. Кроме того, в данный период увеличивается количество убийств на 50% и последующее его падение до уровня, который на 32% меньше, чем до вышеупомянутых событий. Зато количество самоубийств уменьшается на 59% и незначительно растет после завершения событий.

Ключевые слова: насильственная смерть, убийство, революционные события.

VIOLENT DEATH OF KYIV INHABITANT DURING REVOLUTIONARY EVENTS OF THE SOCIETY

Mykhailychenko B. V., Biliakov A. M., Ergard N. N., Yurchenko B. V.

Abstract. Statistical indexes reasons of death are important and present the structure of death rate of population. In society the violent death is certainly related to framework of society and represents his stability and level of development.

Generally known, that the murders considerably grows in the cases of cardinal changes of the state, when state control relaxes. The level of suicides in a country represents not only mentality and infused into religions, and is the index of social defense of population. Exactly social and economic vulnerability of population demonstrates the increase of level of suicides. An accident is the index of state control after strength security in society. The detailed analysis cases of violent death based on planning of prophylactic work of police and health protection for the removal of defects in organization of population help.

The study of feature of violent death of Kiev residents became a research aim on a background the revolutionary events of 2004 for the improvement of prophylactic work of health and police assignments on reduction of frequency of cases of violent death in a population. Material of researches were results 43138 medico-legal researches of dead bodies, that died violent death in 2001-2015 and were investigational in the Kyiv municipal clinical bureau of medico-legal examination. 216 cases of violent death of Kiev residents were separately analysed for period of revolutionary events from 22.11.2004 to 02.2005.

The analysis of the got results showed that an amount of the dead men in 2002-2007 had been about 1000 persons, and during next seven years diminished to 366-688 persons. For women analogical tendency was marked with maximal indexes at the level of 281-288 persons in 2001-2007 and reduction to their amount to 133-211 in 2008-2015. Depending on age the most of the dead men were in a group 30-60, substantially less 30 to and the least in age 60 over. Among women also the most dead was in age 30-60, and least in age 30 to. The index of level of violent death do not depends on a season. During all period among the dead violent death an accident predominated. Thus, 2008 to their amount was on relatively stable level, and did not exceed 656 persons. In 2009-2015 the decline of amount of the dead registered among this kind of death to 235-307. The amount of suicides had an a few another dynamics, in particular, the permanent decline of indexes registered in 2003 fates from 474 to 253 in 2015. The dynamics of amount of murders for this period too had analogical to previous tendency. The analysis of type of death showed that in 2001 there were most of the dead men through hanging, that made 235 persons and in future kept at stable level within the limits of 130. An autotrauma that has a clear tendency to the increase from 186 in 2001 to 282 in 2007 became predominating in other years. Amount of gunshot damages and action of sharp objects, as the fixed assets of commission of crime diminished for this interval of time. Gunshot damages 2014 to remained at insignificant within the limits of 10-15 cases stable level, however their amount in 2014 sharply grew to 106 cases with reduction to 33 next year. The analysis of influence of revolutionary events of 2004 showed on frequency of cases of violent death of residents of Kiev, that the lost men it was 177 persons, while women 29. Among them the kind of death were distributed as follows: murder – 39, suicide – 52, accident – 115. Thus, research results showed that during moderate revolutionary events by the dead violent death 85% cases have men, there is substantial reduction to death among women and increase of cases of traumas by blunt objects and gunshot damages. In addition, in this period the amount of murders increases on 50% and his further falling to the level, that on 32% less than, than to the above-mentioned events. But the amount of suicides diminishes on 59% and insignificantly grows after events.

Key words: violent death, murder, revolutionary events.

*Рецензент – проф. Старченко І. І.
Стаття надійшла 27.09.2018 року*